

Roboti už jdou – a s nimi růst i problémy

ŠTĚPÁN
JURAJDA

ekonom, CERGE-EI

Díky industriální revoluci se ohromujícím způsobem navýšila produktivita a poté blahobyt miliard lidí. Sama revoluce nebyla procházkou růžovým sadem – šlo o bolestivý proces plný zásadních bojů. Po industrializaci došlo k rozvoji světového obchodu, tzv. první globalizaci, která dramaticky navýšila příjmové nerovnosti a skončila první světovou válkou. K podobným procesům dochází i v současnosti.

Automatizace a mezinárodní obchod v USA v posledních desetiletích připravily o práci velkou skupinu obyvatel, kteří hledají odpověď na zhroutení svých očekávání. Součástí procesu automatizace jsou samozřejmě i in-

dustriální roboti. Ti pracují především v automobilovém průmyslu a na zaměstnance jich je nejvíc v Jižní Koreji, Japonsku a Německu. Vzhledem k tomu, že Česko spolu se Slovenskem vede žebříček zemí seřazený podle výroby automobilu na obyvatele, je pravděpodobné, že pokud by u nás rostly mzdy, což si jistě všichni přejeme, povede tento růst také k vyššímu využití průmyslových robotů a oslabování poptávky po pracovní síle vykonávající rutinní úkony ve zpracovatelském průmyslu.

Roboti pracují místo lidí

Tento průmysl dnes u nás zaměstnává neobvykle mnoho pracovních sil, takže automatizace a robotizace jsou pro budoucnost našeho pracovního trhu kritickou otázkou. Jednoznačnou výzvou do budoucnosti je tedy zaprvé příprava prostředí, které by umožňovalo přechod na výrobu s vysokou přídavnou hodnotou, a zadruhé přesun pra-

covních sil ze zpracovatelského průmyslu do služeb, především zdravotních a sociálních. V rámci prvního bodu jde o vznik nových pracovních míst využívajících interakci lidí a robotů (roboti budou vznik pracovních míst podporovat). Ve druhém bodu nejde jen o strukturu zaměstnanosti, ale i o vyrovnání se se stárnutím populace. Obvyklé srovnání obecného a učňovského vzdělání, kdy učňovské vede k vyšším mzdám v prvních pár letech po škole a to obecně k vyšším mzdám po zbytek pracovního života, tak u nás bude platit obzvláště silně.

Ale zpět k robotům. Acemoglu a Restrepo odhadují, že každý nový robot uvedený do provozu v USA nahradí cca pět zaměstnanců. Zároveň ukazují, že robotizace jde ruku v ruce s podporou Donalda Trumpa v prezidentských volbách. Podobně analýza Davida Autora a spoluautorů ukázala, že častěji volily Trumpa ty regiony USA, kde byla zaměstnanost více zasažena dovo-

zy z Číny. Stejně jako mezinárodní obchod snižuje ceny pro všechny spotřebitele, tak robotizace v konečném důsledku navyšuje produktivitu a vede k růstu blahobytu. Oba procesy ale mají své poražené – pracující, kteří přišli o pracovní kariéru spojenou s identitou a sebeúctou. Pro ty, kdo si práci ve zpracovatelském průmyslu udrží, znamená stagnaci mezd.

Cesta k vyšší produktivitě

Tyto procesy jsou tedy pro mnohé velmi nákladné a je otázka, zda veřejná opatření pomáhají těmto skupinám dostatečně. (A to lze ještě argumentovat tak, že pomalý růst produktivity v posledních letech v USA souvisí s nedostatečně rychlým zaváděním automatizace, které je způsobeno levnou a dostupnou pracovní silou.) Obecně se jistě dá uvažovat o opatřeních, která by nástup robotů zpomalila, není-li společnost připravena přijmout rychlost probíhajících změn, které, stejně jako

industriální revoluce, v konečném důsledku navyšují produktivitu. (Samořídící auta např. mohou připravit o práci tisíce profesionálních řidičů.) Změny ve struktuře zaměstnanosti by měly samozřejmě najít svou odpověď v dostatečně silném sociálním státu a účinné aktivní politice zaměstnanosti.

Bohužel v ČR zatím nevíme, které rekvalifikační programy pomáhají nezaměstnaným najít dobrou práci, protože se na to dosud nikdo neptal a nikdo to neměřil. To je zásadní výzva pro formování plánů na veřejná opatření související s automatizací a robotizací našeho zpracovatelského průmyslu. Podobně zásadní je změna obsahu vzdělání, protože přechod na nové typy práce je méně bolestivý u nově vstupujících na trh práce než u pracovníků, kteří mají po dvaceti letech měnit obor své specializace.

Příspěvek je součástí debaty expertů o robotizaci a automatizaci na webu iEkonomie.cz